

СИТУАЦІЯ НА РИНКУ ПРАЦІ СЕРЕД МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Анотація. Проаналізовано рівень та основні проблеми безробіття серед молоді в Україні. Запропоновано заходи щодо вирішення цих проблем.

Аннотация. Проанализированы уровень и основные проблемы безработицы среди молодежи в Украине. Предложены мероприятия по решению этих проблем.

Annotation. The youth rate and main problems of unemployment in Ukraine are analyzed. Measures for the decision of these problems are offered.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, рівень безробіття, економічна активність.

*Тільки достойна зайнятість дасть молоді
можливість вибратись із бідності.*

Хуан Сомавій

Глобальна економічна криза обумовила суттєву трансформацію існуючої економічної структури України та спричинила зміни у сфері праці й зайнятості населення. Закриття неефективних робочих місць, спад виробництва, зниження інвестиційної активності призвели до скорочення попиту на робочу силу. Ситуація, що склалася останнім часом на українському ринку праці, є напруженою та характеризується тенденцією до погіршення. За цих умов на перший план висувається проблема формування пріоритетів соціальної політики з питань державного регулювання ефективної зайнятості населення різних вікових груп.

Актуальність цієї проблеми за сучасних умов зростає у зв'язку з негативною демографічною структурою зайнятості, яка характеризується зростанням частки працівників старшого віку, та необхідністю активного залучення до трудового процесу молоді.

Питанням безробіття серед молоді присвячені роботи відомих вітчизняних вчених О. Амоші, Н. Борецької, Л. Лісогор, В. Васильченка, М. Долішнього, С. Злупка, В. Ониценка, Л. Шевченко, Д. Богині, А. Колота, І. Гнибіденко, М. Перепелиці та інших, але деякі питання ще й досі не досліджено.

Мета дослідження – розкрити сучасний стан та причини зростання безробіття серед молоді в Україні, а також визначити основні шляхи його подолання.

Особливо актуальною для нинішнього етапу розвитку ринку праці в Україні є проблема працевлаштування молоді. Для аналізу цієї проблеми розглянемо основні тенденції, що були притаманні ринку праці України у I півріччі 2011 року порівняно з I півріччям 2010 року щодо економічної активності населення працездатного віку [1]:

- 1) збільшення рівня економічної активності з 72,1 до 72,7 %;
- 2) збільшення рівня зайнятості з 65,4 до 66,2 %;
- 3) зменшення рівня безробіття (за методологією МОП) з 9,2 до 8,9 %.

Загалом можна стверджувати, що ситуація на ринку праці України в цілому має позитивний напрям. Але тепер порівняємо зазначені показники серед усього працездатного населення з показниками серед молоді віком 15 – 24 років.

Що стосується аналізу економічної активності, то найвищий рівень серед цих показників був характерний для осіб віком 30 – 49 років (84 – 85 %), найнижчий – для молоді віком 15 – 24 років (41 %) та осіб віком 60 – 70 років (24,3 %). При цьому рівень економічної активності серед молоді порівняно з I півріччям 2010 року зріс на 0,9 % у I півріччі 2011 року [1].

Якщо взяти показники зайнятості, то найвищий рівень серед них спостерігався знову ж таки у осіб віком 30 – 49 років, а найнижчий – у молоді віком 15 – 24 років та осіб віком 60 – 70 років. При цьому порівняно з I півріччям 2010 року у I півріччі 2011 року рівень зайнятості серед молоді зменшився на 0,3 % [1].

Слід також зазначити, що найвищий рівень участі населення у неформальному секторі економіки спостерігається серед осіб віком 15 – 24 роки (31,8 %) та у віці 60 – 70 років (56,3 %). Така діяльність серед молодого покоління може призвести до появи певних негативних наслідків, які можна поділити за напрямками [2, с. 146–147]:

економічні – знецінення робочої сили, вивезення за кордон національних ресурсів, зменшення надходжень до бюджету тощо;

правові – підвищення рівня криміногенності суспільства, зростання злочинності тощо;

психологічні – втрата мотивації до праці, зміна структури ціннісних орієнтацій, що призводить до уповільнення формування престижності легальної зайнятості;

соціальні – посилення незахищеності молоді на ринку праці, зростання соціальної напруженості.

Відповідно до аналізу показників безробіття, найвищий рівень безробіття (за методологією МОП) спостерігався серед молоді віком 15 – 24 років (17 %), а найнижчий – серед осіб віком 50 – 59 років (5,1 %). При цьому слід зазначити негативну тенденцію до збільшення рівня безробіття серед молоді у зазначених періодах на 2,4 % [1].

Аналіз зазначеного дозволяє стверджувати, що ситуація з безробіттям серед молоді на сучасному ринку

виступає різниця попиту на кваліфікованих спеціалістів з їх пропозицією. Так, зараз значною залишається потреба підприємств у кваліфікованих робітниках з інструментом (21,7 % від загальної кількості вільних робочих місць), працівників найпростіших професій у сфері торгівлі, послуг, у промисловості, будівництві, на транспорті та ін. (16,0 %), робітниках з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (14,6 %). Спостерігається зростання попиту підприємств на робітників металургійних і машинобудівних професій (на 35,9 %), робітників, що обслуговують машини, та складальників машин (на 26,3 %), водіїв та робітників із обслуговування пересувної техніки та установок (на 21,9 %). Разом із тим відбулося значне (на 21,7 %) скорочення потреби у кваліфікованих робітниках сільського та лісового господарства, риборозведення та рибальства [3].

Другою, не менш важливою причиною є те, що сучасна молодь обирає професію не за бажанням та здатностями, а за рівнем заробітної плати. І тому пропозиція робочої сили на сучасному ринку праці України серед молоді не відповідає попиту. Що стосується заробітної плати найманих працівників, то найбільш оплачуваними в країні у I півріччі 2011 р. були працівники авіаційного транспорту та фінансових установ, а серед промислових видів діяльності – підприємств із добування паливно-енергетичних корисних копалин та з виробництва коксу, продуктів нафтоперероблення: розмір оплати праці у цих видах діяльності перевищив середній з економіки у 1,5 – 3,3 раза. Разом із тим рівень оплати праці у закладах охорони здоров'я залишається майже на третину нижчим за середній показник з економіки, в освіті – на 19,6 % меншим [3].

Наявність структурної диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією за професіями є фактором, що обмежує як можливість працевлаштування безробітних, так і задоволення потреб роботодавців у працівниках.

З метою сприяння забезпеченню достойної і продуктивної зайнятості молоді, допомоги державам у розробленні національних програм дій у галузі молодіжної зайнятості з 2001 року ООН разом зі Світовим банком і Міжнародною організацією праці (МОП) створили Мережу зайнятості молоді (Youth Employment Network – YEN). На думку Генерального директора МОП Хуана Сомавія, тільки достойна зайнятість дасть молоді можливість вибратись із бідності, а стратегії молодіжної зайнятості складають важливий внесок у досягнення цілей розвитку людства в XXI тисячолітті [4]. Ці стратегії включають і ряд спеціальних програм, найголовнішою з яких є "Рекомендація щодо спеціальних програм забезпечення зайнятості та підготовки молоді в цілях розвитку". Ці спеціальні програми, спрямовані на надання молоді, яка має лише обмежені можливості, кваліфікації, потрібної для корисної економічної діяльності, повинні [5]:

бути націленими на підготовку учасників до таких професій, які дадуть їм можливість знайти корисну роботу, враховуючи, в міру можливості, їх особисті побажання;

давати учасникам добру основу в галузі практичної підготовки, а також відповідні теоретичні знання;

враховувати потенційний стимулюючий вплив, який учасники зможуть справляти на інших, і готувати їх до цієї ролі;

полегшувати і, наскільки можливо, забезпечувати:

а) перехід учасників до звичайних програм освіти чи професійного навчання або до інших спеціальних програм підвищення рівня освіти чи кваліфікації, особливо для тих, котрі виявляють особливі здібності;

б) їх перехід до нормальної економічної діяльності, зокрема за допомогою заходів, котрі забезпечують визнання здобутої ними кваліфікації.

Виходячи з досліджень, проведених стосовно аналізу проблеми безробіття серед молоді в Україні, слід запропонувати такі заходи щодо їх вирішення, а саме:

1. З метою формування у молоді грамотних підходів до вибору професії, побудови професійної кар'єри та пропаганди актуальних на ринку праці професій службі зайнятості України слід проводити інформаційно-роз'яснювальні заходи та профорієнтаційні роботи серед учнів випускних класів та їх батьків, бо саме під впливом останніх у більшості випадків молодь вибирає майбутню професію.

2. Удосконалити механізм формування держзамовлення шляхом його орієнтації на найважливіші напрями сучасного ринку праці та його перспективні потреби, що буде сприяти створенню умов для підготовки кваліфікованих фахівців і робітників відповідно до умов сучасного виробництва ще в навчальних закладах.

3. Державі слід створити більш привабливі економічні умови, які б заохочували роботодавців брати на роботу молодих і недосвідчених людей. Наприклад, підприємствам, які надають "перше робоче місце", передбачити податкові пільги з боку держави.

Зрозуміло, що система заходів щодо зниження рівня безробіття серед молоді в Україні не обмежується наведеним, бо існує багато можливостей для творчого пошуку шляхів виходу зі складної ситуації, що склалася зараз на ринку праці. Але у будь-якому разі тільки комплексний підхід до розв'язання проблеми дозволить досягти певних позитивних зрушень у сфері працевлаштування молоді в Україні.

Наук. керівн. Крюкова О. М.

Література: 1. Державний комітет статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua. 2. Перепелиця М. П. Державна молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / Перепелиця М. П. – К. : Український інститут соціальних досліджень ; Український центр політичного менеджменту, 2001. – 242 с. 3. Міністерство фінансів України. – Режим доступу : minfin.com.ua. 4. Федерація роботодавців України. – Режим доступу : ua.fru.org.ua. 5. Міжнародна організація праці. – Режим доступу : <http://www.ilo.org.ua>.